

В і д г у к

офіційного опонента на дисертацію Шовш Катерини Степанівни **«Формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти»**, представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми.

Дисертаційне дослідження К.С. Шовш присвячено актуальній проблемі формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників, адже саме академічна культура особистості сприяє її ефективній взаємодії з професійним середовищем, наповнює його новими сенсами і змістом. Проблема має міждисциплінарний характер, оскільки її розв'язання передбачало вивчення широкого кола питань у різних наукових галузях: філософії (аксіології, етики), історії, культурології, психології та педагогіки.

Розвиваючи положення щодо архітектоніки культури та її соціально-пізнавального функціонального призначення, авторка дослідження проводить багатоаспектний аналіз праць учених щодо сутності культури та її різних складових, у тому числі – академічної.

Підтвердженням актуальності обраної теми дослідження є її недостатня вивченість педагогічною наукою, а також наявність певної калейдоскопічності дефініцій у трактуванні архітектоніки культури у науковому тезаурусі. Слід відзначити і зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами відповідно до Зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914).

Структура дисертації не викликає заперечень, її зміст та логіка побудови узгоджені з визначеною метою і поставленими завданнями. У дисертації чітко та коректно представлено науковий апарат дослідження: мету, завдання,

об'єкт, предмет, методи, наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення одержаних результатів та інше.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, оцінка змісту та завершеності дисертації.

Ознайомлення з рукописом дисертації та авторефератом дає підстави для висновку щодо досвідченості автора наукового доробку, глибокого розуміння сутності наукової проблеми, відповідальності за результати наукового пошуку, узагальнення та теоретично обґрунтовані висновки.

Чіткість визначення наукового апарату дослідження уможливило системне уявлення здобувачкою обраної стратегії роботи, виокремлення методологічних підходів її реалізації, розуміння теоретичних засад роботи, окреслення науково-дослідницького поля основних питань, які належить вивчити.

Здійснюючи теоретичний аналіз наукової проблеми, здобувачка проводить аксіологічний, функціональний та системний аналіз щодо вивчення понятійно-категоріального апарату дослідження, архітекtonіки культури, культурної взаємодії людини та соціуму, взаємозв'язку культури майбутніх фахівців і професійного середовища та інше. Особливо звертається увага на множинно функціональне значення культури, яке полягає у її адаптивній – захисній, креативно-миротворчій ролі культурних взаємин людини та суспільства, що дозволяє їй само організуватися, виробляти загальні правила взаємодії у професійних спільнотах.

Цінним у дослідженні є те, що К.С. Шовш здійснила системний аналіз причинно-наслідкової взаємодії людини і професійного середовища, визначила етапи її культурно професійних взаємин, які передбачають, становлення особистості й її професійної діяльності; професійну підготовку; професійну адаптацію у професійному колективі її відповідність професійному середовищу; професійну реалізацію, самовдосконалення, кар'єрне зростання та професійну життєздатність.

Дослідниця розглядає академічну культуру як підсистему загальної культури, сукупність способів і методів діяльності університетської спільноти, її системну інтегрована якість, що включає відповідні норми і цінності. В цьому контексті сформований педагогічний працівник з компетентностями академічної культури професійно реалізується в сферах освіти, науки та інноватики, соціально-економічній, інформаційно-пропагандистській та дорадчо-волонтерській за умов оволодіння комплексом академічних здатностей реалізації потенціалу культури – академічної доброчесності та етики, комунікацій, мережевої взаємодії, дослідництва, наукової мови, психолого-педагогічної культури взаємин тощо.

Позитивної оцінки заслуговує і те, що здобувачка оцінює процес формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників як різновекторний феномен, комплекс системоутворювального поєднання: форм теоретико-практичної, науково-пізнавальної діяльності; методів навчально-науково-розвивальної діяльності учасників освітнього процесу; засобів його інформаційного забезпечення. Формування потенціалу академічної культури, як зазначає авторка, також передбачає: концептуальні засади навчання культурології та академічної культури; наявність академічної культури, як навчальної дисципліни у системі професійної педагогічної освіти; міжкультурну роль академічної компетентності у культурвзаємодії ЗВО; професійну компетентність педагогічних працівників в академічному просторі.

Завершеність дослідження, його практична зорієнтованість визначається побудовою системно-функціональної моделі формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників, яка має прогностичний характер та складається з цільового, теоретико-змістового, науково-методичного, діагностично-оцінного і результативно-релевантного блоків.

Здобувачкою виявлено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування академічної культури майбутніх педагогічних

працівників у закладах вищої освіти (вільне волевиявлення свідомих рішень; свобода слова для кожного учасника ЗВО; вільний вибір свободи академічного пошуку; академічне наслідування вільного сприйняття від наставника до послідовника; академічна повага до наукових шкіл), та експериментально перевірено їх ефективність. Розроблено діагностичний інструментарій (критерії, показники та рівні сформованості рівнів академічної культури майбутніх педагогічних працівників. Результативність впровадження організаційно-педагогічних умов у практику діяльності закладів освіти доводиться у дослідженні кількісно-якісними змінами у стані сформованості рівнів академічної культури майбутніх педагогічних працівників, достовірність яких, перевіряється статистичною обробкою одержаних результатів.

У загальних висновках, що повністю відповідають змісту роботи, авторка чітко формулює основні результати дослідження відповідно до поставлених завдань.

Відтак, проведений аналіз змісту дисертаційного дослідження дозволяє констатувати його відносно високий науковий рівень і стверджувати, що висунута мета дослідження досягнута, а поставлені завдання – розв'язані, що уможливило отримання сукупності теоретичних і прикладних результатів. Саме вони визначають оригінальний підхід до осмислення проблематики теорії і практики формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Характеризуючи наукову новизну дослідження, зауважимо, що вона відзначається чималою кількістю позицій, відповідає логіці та змісту дослідження, поставленим завданням: виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність організаційно-педагогічних умов формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти; розроблено системно-функціональну модель формування відповідної культури; уточнено структуру академічної культури майбутніх

педагогічних працівників; критерії (репродуктивний, евристичний, креативний), показники та рівні (достатній, середній, підвищений) сформованості компетентності академічної культури майбутніх педагогічних працівників; також удосконалено методiku формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

Важливим є те, що одержанню дисертанткою достовірних, обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу методів дослідження, зокрема: теоретико-аксіологічний, порівняльний, структурно-логічний, компаративний аналіз філософської, психолого-педагогічної, природничо-наукової, методологічної літератури, нормативних документів, матеріалів конференцій та періодичних фахових видань з теми дослідження; узагальнення досвіду роботи.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, апробація результатів дослідження.

Належною є повнота викладу здобувачкою основних положень і висновків як у самій дисертації, так і у авторефераті (його зміст повністю відображає головні ідеї проведеного дослідження).

Автором дисертаційного дослідження здійснена копітка робота над філософськими, культурологічними, психологічними, педагогічними науковими джерелами. У їх переліку державні документи, періодичні видання, зарубіжна і вітчизняна наукова література, сучасні інформаційні ресурси у загальній кількості 203 джерела.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 7 наукових працях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, віднесеному до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Основні ідеї дослідження, практичні напрацювання впроваджувались здобувачкою в закладах вищої освіти різних регіонів України. Особливу практичну цінність для професійно-педагогічної діяльності має інформація,

яка міститься у додатках. Її використання в теорії та практиці дозволить збагатити педагогічну науку, слугуватиме організаційно-змістовим підґрунтям процесу формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

Оформлення роботи відповідає сучасним вимогам до наукових праць такого рівня. Позитивне враження справляють представлені табличні матеріали та рисунки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Аналізуючи дисертацію як синтезований результат наукового дослідження, не можна не звернути увагу на окремі упущення, а також висловити авторці деякі зауваження та побажання.

1. Більш чіткого наукового обґрунтування й конкретизації потребує поняття “академічна культура” як багатовимірне, міждисциплінарне поняття. Вважаємо, що було б доречним розкрити трактування цього концепту вітчизняними і зарубіжними представниками як педагогічної, соціальної категорії та категорії управління.

В цьому ж контексті потребує уточнення позиція здобувачки щодо введення поняття «компетентність академічної культури», визначення його сутності та структури. Адже саме структурні компоненти утворення є певним орієнтиром для діагностики та визначення ефективних експериментальних організаційно- педагогічних умов його формування.

2. Для реалізації завдань дослідження авторка використовує сукупність теоретико-методологічних підходів: акмеологічний, аксіологічний, системний, однак додаткового пояснення потребує доцільність таких наукових підходів, як конативно-синергетичний, алгоритмічно-логістичний.

3. Додаткового коментаря потребує позиція авторки щодо ноосферної ролі екологічної культури майбутніх педагогічних працівників у формуванні їхньої академічної культури.

4. Доцільним, на нашу думку, здобувачці слід було б більш чітко зазначити освітні програми, на яких готують майбутніх педагогічних працівників, а

також окреслити особливості академічної культури педагогічних працівників у ЗВО, які здійснюють професійну підготовку фахівців ОКР «молодший спеціаліст»(коледжі, училища), а саме: викладач, методист.

5. За своєю сутністю експериментальні організаційно-педагогічні умови формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти (вільне волевиявлення свідомих рішень; свобода слова для кожного учасника ЗВО; вільний вибір свободи академічного пошуку; академічне наслідування вільного сприйняття від наставника до послідовника; академічна повага до наукових шкіл) стосуються лише демократичних засад феномену і не відображають усієї його багатогранності. Адже академічна культура є складною композицією важливих цінностей і принципів, норм, традицій, способів діяльності, які сприймаються академічною спільнотою і роблять її діяльність більш ефективною.

6. Детального пояснення потребує діагностичний інструментарій, який використовувала здобувачка для оцінки рівнів сформованості академічної культури майбутніх педагогічних працівників.

7. Більшість наукових публікацій, підготовлених авторкою, стосуються не академічної, а інформаційної культури.

8. Не можна не звернути увагу та перевантаженість тексту дисертації та автореферату інформацією, яка має додатковий, опосередкований характер щодо розкриття теми дисертації (екосоціальні чинники; антропогенно змінні екосистеми тощо).

Однак висловлені зауваження мають дискусійний, уточнювальний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та можуть розглядатися як побажання щодо удосконалення роботи, подальшого наукового пошуку.

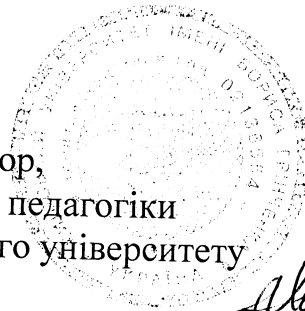
Загальний висновок.

Проведене дослідження засвідчує належну наукову компетентність здобувачки, а також дає підстави оцінювати роботу як самостійно виконаний

науковий доробок. У рукописі наявні усі ознаки цілісного, завершеного наукового дослідження.

Відтак, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження, обґрунтованості висновків дисертаційна робота на тему «Формування академічної культури майбутніх педагогічних працівників у закладах вищої освіти» є завершеним самостійним дослідженням, що має теоретичне і практичне значення й заслуговує на позитивну оцінку. Отже, рукопис та автореферат дисертації відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 30.12.2015 р. № 1159) щодо кандидатських дисертацій та інших інструктивних вимог МОН України, а отже є всі підстави для присудження Катерині Степанівні Шовш наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії педагогіки
Педагогічного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка

Л.Л.Хоружа

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС <i>Хоружа Л.Л.</i> ЗАСВІДЧУЮ (ПІБ)	
<i>Хоружа Л.Л.</i> (підпис)	
02.10.2019	